

ПОДВОДНИ ПРОУЧВАНИЯ

№ 50. СПАСИТЕЛНО АРХЕОЛОГИЧЕСКО ПРОУЧВАНЕ ВЪВ ВРЪЗКА С „МОДЕРНИЗАЦИЯ И РЕКОНСТРУКЦИЯ НА РИБАРСКО ПРИСТАНИЩЕ „КАРАНТИНАТА“, КВ. АСПАРУХОВО, ВАРНА

Калин Димитров, Кирил Велковски, Павел Георгиев

Спасителното археологическо проучване в м. Карантината, кв. Аспарухово, гр. Варна, беше извършено, за да се установи дали реализацията на проект за „Модернизация и реконструкция на рибарско пристанище „Карантината“ ще засегне подводно културно наследство (обр. 1).

Основание за провеждане на проучването е информация в популярна публикация от 60-те години. Там се съобщава с доста подробности (описания, скици и разрези), че в района на м. Лазурен бряг (популярно название на м. Карантината от това време) има древен вълнолом, корабокрушение, амфори, дървени греди и квадрати. Вълноломът в м. Карантината според Г. Тончева е с дължина ок. 250 м, перпендикулярен е на брега и се издига от дъно на 4 м до дълбочина 2 – 2,5 м. Корабокрушението е описано като амфорно струпване с находки от червенолакова керамика, питоси и отделни дървени греди, които били откривани на дълбочина между 8,5 м и 2 – 3 м. Г. Тончева съобщава и за откриване на същото място на две котви четирирожки и на една желязна силно окаменяла котва (Тончева 1964, 18 – 24, фиг. 12 – 21). Освен структурите в акваторията, непосредствено източно от мостика на „Карантината“, Г. Тончева описва и вълнолом в залива западно от нос Галата (Тончева 1964, 22, фиг. 14).

Спасителното проучване в акваторията на м. Карантината се проведе в периода 8 – 19 май и протече на два етапа: геофизично издирване и водолазни огледи по избрани цели и райони.

Обр. 1. Генерален план и местоположение на Рибарско пристанище Карантината. 1. Зона на инвестиционното намерение. 2. Общо разположение във Варненския залив.

Fig. 1. Master plan and location of the Karantina Fishery Port. 1. Area of archaeological interest. 2. Location within the Varna bay

В рамките на геофизичното проучване, освен прекия район на инвестиционното намерение, беше проучена и една по-широка акватория между плажа на кв. Аспарухово и нос Галата, в която би трябвало да се намират описаните от Г. Тончева вълноломни структури.

При геофизичното проучване беше извършено заснемане с многолъчев ехолот, чрез който беше получен цифров теренен модел и беше създадена батиметрична карта на акваторията с висока резолюция (обр. 2). Беше извършено и заснемане със странично-сканиращ сонар и поддънен профилограф (обр. 3). Всички данни и заснемания бяха направени при позициониране с DGPS система.

Събраните геофизични данни показват, че в зоната на бъдещото строителство дъното е пясъчно

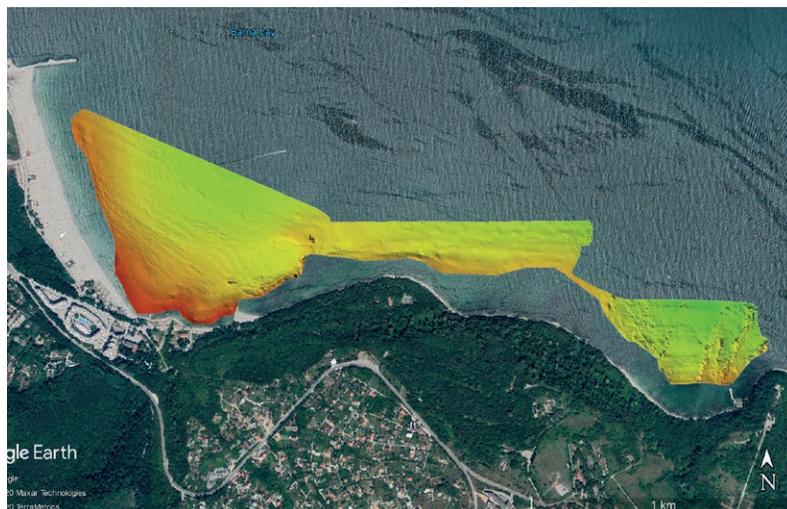
и без видими аномалии. При детайлен анализ на батиметричните данни и сонарните данни и съпоставянето им с публикуваните скици на местоположение на корабокрушения и вълнолом се установи, че регистрираните през 60-те години обекти са изцяло извън обхвата на инвестиционното намерение и няма да бъдат засегнати от него.

Чрез водолазни огледи беше проверена информацията за наличие на вълнолом и корабокрушения източно от мостика в м. Карантината. Данните от батиметрично заснемане, изготвеният теренен модел и водолазните огледи не потвърдиха съществуването на изкуствено линейно съоръжение. Регистрира се единствено риф с неправилна форма, оформящ плитчина с посока север – юг. Няма данни това да е изкуствена структура. Описаните от Г. Тончева квадрати и блокове не бяха открити, но при оглед на бреговия клиф се установи, че седиментните скали на това място естествено се цепят на правоъгълни късове (обр. 4). Вероятно именно подобни естествени късове са били интерпретирани като изкуствени „блокове“.

При водолазните огледи в основата на шарпа на дълбочина 3 – 4 м бяха събрани отделни фрагменти от силно обезличена амфорна тара и строителна керамика (обр. 5). Посочените от Г. Тончева т. нар. „амфорни находища“ не бяха локализирани. Не може, разбира се, да се изключи, че те са съществували някога, а през изминалите десетилетия да са обрани от любители на морски сувенири. Откриването на цели и фрагментирани амфори и строителна керамика не следва задължително да се свързва с корабокрушение. В ситуацията на „Карантината“ най-вероятно те следва да се отнесат към брегово или крайбрежно съоръжение от Късната античност, а не към корабокрушение. Възможно е също така тези находки да маркират естествена котвена стоянка, функционирала в миналото на това място.

При проучването беше заснет и заливът западно от нос Галата в акватория, в която Г. Тончева локализира друг вълнолом. Височинният модел, изготвен от данните на многолъчевия ехолот, показва, че има пет до седем линейни каменни структури с ориентация С – Ю, които започват от брега и могат да се проследят в морето до дълбочина 4 – 5 м, след което се губят в пясъка (обр. 1, 2). Очевидно това са геоложки структури, характерни за нос Галата, а не антропогенни съоръжения.

Проучването във връзка с проекта за „Модернизация и реконструкция на рибарско пристанище „Карантината“, кв. Аспарухово, гр. Варна, приключи със следните заключения. В пряката зона на инвестиционното намерение и по-широката акватория източно от нея няма видими археологич-

Обр. 2. Теренен модел от заснемане с многолъчев ехолот в изследваната акватория

Fig. 2. DTM of the studied area, multibeam echosounder mapping

Обр. 3. Фотомозайка от заснемане със странично сканиращ сонар

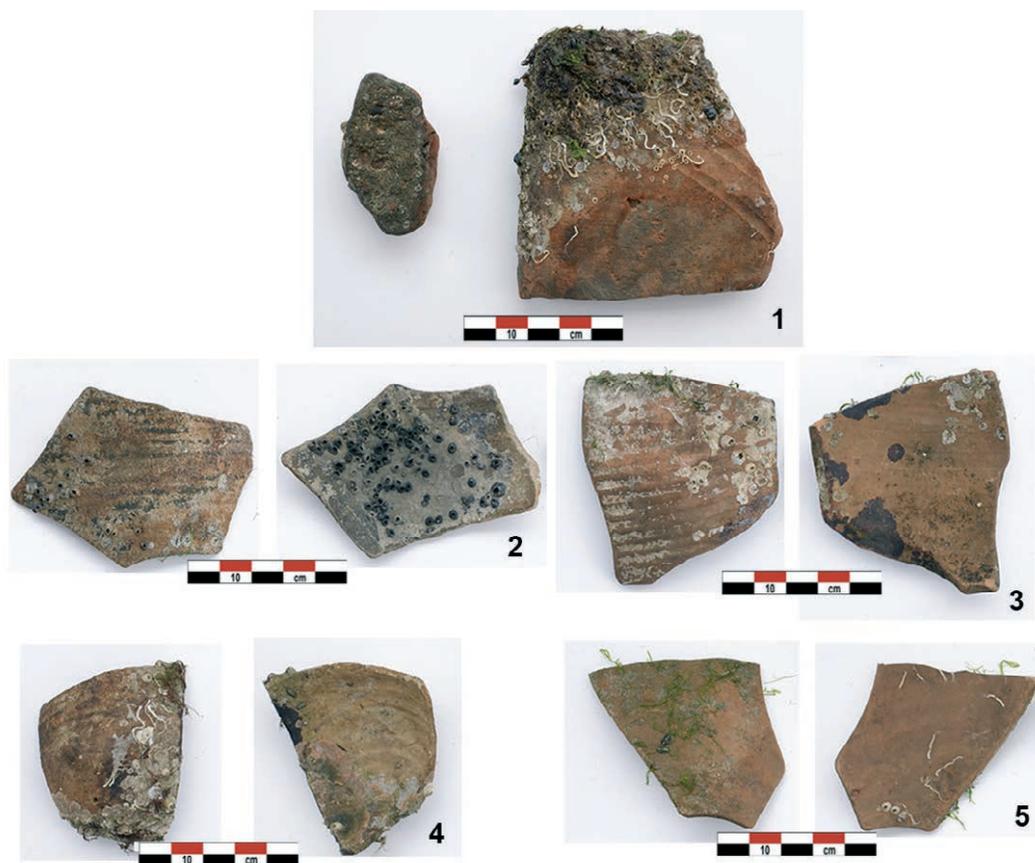
Fig. 3. Photo mosaic from side-scan sonar mapping

Обр. 4. Естествени камъни с правилни форми, клифов бряг недалеч от м. Карантината

Fig. 4. Natural stones with regular shape from a cliff close to Karantinata

чески структури. Дълго битващото в литературата твърдение за наличие на изкуствени древни вълноломи в м. Лазурен бряг (позната и като м. Карантината) и край нос Галата следва да се отхвърли. Наблюдаваните линейни каменни структури нямат антропогенен произход, а са повтарящи се естествени геоложки формации на Галатската свита. Събраните археологически материали са твърде оскъдни и асинхронни, за да може по тях да се дефинира късноантично корабкрушение. Това обаче не изключва възможността в началото на 60-те години на XX в. да е имало много повече находки, маркиращи не корабкрушение, или котвена стоянка, функционираща в миналото в акваторията на м. Карантината.

Обр. 5. Находки от подводни огледи в м. Карантината: строителна керамика (1) и фрагменти амфорна тара (2-5)

Fig. 5. Finds from underwater surveys in Karantinata locality: tiles (1) and fragments of amphorae (2-5)

Литература

Тончева 1964: Г. Тончева. Потънали пристанища. Варна, 1964.

RESCUE ARCHAEOLOGICAL SURVEY FOR THE PROJECT OF RECONSTRUCTION OF "KARANTINATA" FISHING PORT, ASPARUHOVO NEIGHBOURHOOD, VARNA*Kalin Dimitrov, Kiril Velkovski, Pavel Georgiev*

SUMMARY

The rescue archaeological survey in Karantinata locality, Asparuhovo neighbourhood of Varna town, aimed to determine whether the implementation of the project for reconstruction of "Karantinata" fisherman port would affect underwater cultural heritage (fig. 1). The reason for conducting the study is a publication reporting that in the area there is an ancient breakwater and a shipwreck with amphorae (Тончева 1964, 18 – 24, figs 12 – 21). Another breakwater is described in the same publication in the bay west of Cape Galata (Тончева 1964, 22, fig. 14).

The survey was conducted in May 2019 through geophysical research (bathymetric multibeam sonar and side-scan sonar mapping) followed by diving surveys (figs 2, 3). The data collected shows that in the area of construction of the new facilities of "Karantinata" fisherman port the bottom is sandy and without visible anomalies. The information about the ancient breakwaters and shipwreck east of the actual "Karantinata" jetty was verified by diving inspections. Only natural, irregularly shaped reef with north–south direction was recorded. The ashlar stone blocks described by G. Toncheva were not found, but it was observed that the sedimentary rocks in the area naturally split into rectangular pieces (fig. 4). Some amphorae shards as well as bricks and tile fragments were collected at the base of the scarp at a depth of 3–4 m during the diving inspection (fig. 5). The "amphorae deposits" mentioned by G. Toncheva were not located. The study regarding the project for Reconstruction of "Karantinata" Fishermen's Port, Asparuhovo, Varna, was closed with the following conclusions: 1) There are no visible archaeological structures in the area of the investment intent and the wider water area east of it. 2) The claim of the presence of artificial ancient breakwaters in Lazuren Bryag locality (known also as "Karantinata") and near Cape Galata should be rejected, since the observed linear stone structures are natural geological formations of the Galata Formation. 3) The archaeological materials collected in the "Karantinata" waters are too sparse and asynchronous to be recognized as a ship cargo. However, this does not exclude the possibility that the finds could mark an anchorage that had previously functioned in the area.

Kalin Dimitrov, National Archaeological Institute with Museum – Bulgarian Academy of Sciences, 2 Saborna Str., 1000 Sofia, kalin.d@abv.bg

Kiril Velkovski, kvelkovsky@gmail.com

Pavel Georgiev, Center for Underwater Archaeology, 1 Apollonia Str., 8130 Sozopol, georgiev.py@gmail.com

№ 51. АРХЕОЛОГИЧЕСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА ГЕОТЕХНИЧЕСКИ СОНДАЖИ ВЪВ ВАРНЕНСКОТО И БЕЛОСЛАВСКОТО ЕЗЕРО*Калин Димитров, Владимир Славчев*

В края на ноември 2019 г. от Център за подводна археология беше поискано съгласуване за извършване на спешни морски геотехнически сондажи във Варненското и Белославското езеро. Те се правят във връзка с предпроектните проучвания на обект „Проектиране и удълбочаване на Канал 1 и Канал 2, Пристанище Варна – инженеринг“.

Съгласно този проект се предвижда фарватерът от морския вход на Канал 1 до Пристанище Запад в Белославското езеро да се удълбочи, като се достигне проектна дълбочина 12,5 м. Подготвителните проучвания включват геотехническо морско и сухоземно сондиране в зоната на Канал 1 (между морето и Варненското езеро), Канал 2 (между Варненското и Белославското езеро), както и в подходите към каналите, по техните брегове на сушата и подхода към пристанище „Варна Запад“. След представяне на документация за сондажите стана ясно, че част от планираните морски и сухоземни сондажи в района на Канал 2 са в непосредствена близост до някои от т. нар. „наколни“ селища („Страшимирово 1“, „Страшимирово 2“, „Белослав“, „Арсенала“ и „Лъджата“). Тъй като на никое от споменатите селища не са установени границите, се наложи да се проведе археологическо наблюдение на морските сондажи. За съжаление, наблюдение на сухоземните сондажи не е проведено, тъй